

UNITÁRIUS ÉLET

XXXVII. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM

1983. MÁJUS—JÚNIUS

„Ritka madár a keresztény”

— Elmélkedés Luther Márton gondolatairól —

„Ritka madár a keresztény”. Kevesen vannak közöttünk olyanok, akik tudják, hogy mi az igazi keresztényi szabadság. A többség e tekintetben a személy szerinti szabadságra gondol, és nem tudja, hogy a keresztényi szabadság a lelkiismeret és a lélek szabadsága, és hogy még azok által sem lehetünk igazán azaz. Ha meg akarsz tisztulni, akkor fel kell ismerned, hogy csakis Jézus Krisztus által lehetsz igazán üdvözültté, az érte a keresztfán kiontott vére által. Ez tesz téged szabaddá. A Mózes törvénye, a császárré, vagy egyéb nem. Amikor ezt prédikálom, korántsem azt akarom mondani, hogy ne engedelmessédjünk előjáróinknak, és ne adjuk meg nekik, ami jár, mivel a keresztényi szabadság nem a testre, a külső dolgokra vonatkozik, hanem a lélekre. — Idézet Luther Márton 1526. november 25-i prédikációjából.

„Furcsa madár a keresztény” — gondolja néhány kortársunk, aki magát okosnak és rendkívül tudományosnak képzei. Luther Márton ezt jobban tudja: „Ritka madár a keresztény”.

Vajos mennyire ritka, amikor Luther idejében egész Európa a Corpus Christianum-ot alkotta, s ahol csak a zsidók voltak fonák helyzetben, és magától értetődően a törökök veszélyeztették ezt a zárt struktúrát? Mennyire ritka manapság, amikor az emberiségnek majd egyharmada megkeresztelt keresztény? A valóban keresztény embernek nélkülözhetetlen tulajdonsága a szabadság. Keresztény ember csak akkor szavahihető, ha szabad keresztény. Aki érzéseiben és cselekedeteiben gyáva, kicsinyes, és csupán a törvény szerint igazodik, az még nem jutott sokkal előbbre a kereszténnyé válásban. A szabad ember után megfordulnak; de amiként Luther mondja, „kevesen vannak közöttünk olyanok, akik tudják, hogy mi az igazi keresztényi szabadság”.

Vajon maga Luther tudta-e? Amikor fenti szavai egyik prédikációjában elhangzottak, már egy jó év telt el a parasztháború óta. Luther a felkelő, majd vereséget szenvedett parasztok elleni rendkívül keményhangú szavaival némileg eljátszotta tekintélyét. Ez mind a mai napig kihat. Néhány evangélikus keresztény még ma is szégyenkezik az állítólagos reakciós hercegi bérenc miatt. A parasztháború a szabadsággal volt kapcsolatos. A felkelés gyökerei azonban jóval régebbi időre nyúltak vissza. A harc Luthernek a keresztény emberi szabadságról hirdetett tanai által újabb és vallásilag elmélyültebb felfogást nyert.

Vajon nem volt-e igaza néhány parasztesoportnak akkor, amikor a Krisztus által hirdetett istenhitbeli szabadságból politikai, társadalmi és gazdasági következtetéseket vont le? A parasztságnak az 1525. évi márciusi 12 pontja közül a harmadik így szólt: „Éd-dig az volt a szokás, hogy bennünket olyan egyéneknek tartottak, akiken meg kell könyörölni azért, mert Krisztus drága vérével mindannyiunkat megváltott,

mind a pásztorokat, mind a legnagyobb urakat, kivétel nélkül. Ezért az Írásból adódik, hogy szabadok vagyunk és szabadok akarunk lenni.”

Ez érthető. A hit ki kell hasson életünk minden területére, mind az egyéni, mind a társadalmi területre. A Krisztus általi szabadságnak azonban politikai robbanóereje is van, miként az ma a felszabadítás latin-amerikai teológiájában, vagy a dél-afrikai feketék teológiájában megmutatkozik.

Luther keresztényi szabadságról hirdetett nézetének sarkalatos pontja egy alaptétel, ami kevés helyeslésre talál, illetve — ha esetleg mégis —, téves oldalról talál helyeslésre. Luther már az 1520. évi novemberi szabadságiratában hangsúlyozta, hogy „a keresztényi szabadság belső, és nem külső dolog”. Hiszen a jámborság és a szabadság, vagy ellentétei, a gonoszság és a rabság nem testi, nem külső dolgok.

Mit segít az, ha a test szabad, friss, egészséges, eszik, iszik, él ahogyan akar? Vagy az ellenkezője: mit árt a léleknek az, ha a test rabságban van, beteg, erőtlen, éhez, szomjazik és szenved, amit nem szívesen tesz? E dolgoknak egyike sem hatol a lélekig, hogy azt felszabadítsa, vagy rabságba döntse, hogy jámborrá vagy gonosszá tegye.

Később, a parasztháború után 6 évvel, Luther még mindig ugyanezt a felfogást képviselte: a keresztényi szabadság „a lelkiismeret és a lélek szabadsága, mivel a keresztényi szabadságnak nincs köze a testhez és a külső világhoz, hanem a lélekre vonatkozik”. E szavak hallatára sok minden megfordulhat a fejünkben. Ma már tudjuk, hogy a testet nem lehet a lélektől olyan szigorúan elválasztani, a külsőt a belsőtől, hiszen vannak pszichoszomatikus összefüggések. Megfordul a fejünkben az is, hogy földünknek milyen sok helyén igazza le és zsákmányolja ki egyik ember a másikat. A magukat keresztényeknek nevező elnyomók azt bizonygatják, hogy a keresztényi szabadság a szívnek az ügye, tehát semmi köze sincs az egyéneknek és ezáltal minden embernek a szabaddá fejlődéséhez.

A még oly helyes tanítás is eltorzítható durva visszaéléssel. Azonban tudvalevő, hogy a visszaélés nem semmisíti meg a tanítás helyességét. Vajon alapvetően igaza van-e Luthernek, még ha a parasztháborúban felkelők elleni dühödt íásaiban messze túllőtt is a célon?

Isten mérhetetlen szeretete Jézus Krisztus által megígértetett. Hitünkben elfogadhatjuk, hogy bűneink megbocsátatnak. Életünknek jó és végérvényes értelmét nem nekünk kell meghatároznunk. Ezt mi semmiképpen nem is tudnánk. Annak értelme nekünk tiszta jósból ajándékozott. Fogadjuk hát el, hogy gondviseltek vagyunk. Ez vonatkozik arra is, aki egészséges, arra is, aki beteg, vonatkozik ugyanúgy a gyengére, mint az életerősre, az ügyesre és az ügyetlenre, a jómódúra és az éhezőre, az ártatlanul elítélt-

re, a rabokra, s ugyanúgy arra a szerencsésre, aki egy jogállamban élhet, mint arra, aki emberi jogai-ban korlátozottan érzi magát.

Minden eddigi történelmi tapasztalat szerint Luthernak igazat kell adni abban, hogy a jólét és a polgárjogok senki számára sem hoznak létre őszinteséget embertársaival szemben és bizodalmat egy bizonytalan jövőben. Bizalmatlanoknak kell lennünk minden olyan kísérettel szemben is, ami a politikai mozgalmakat vallási ruhába akarja öltöztetni. Ez eddig még mindig rosszul sikerült, kezdve Müntzer Tamás véres felszólításától a hitháborúra, a tíz évvel azután szerencsétlen Münster-i felhívásig az Isten-ország megvalósítására, egészen a Komeini-féle rémuralomig a mai Iránban.

Az evangélium csodás szabadságot ajándékoz Isten gyermekeinek. Ez bizodalmat ad nekünk a könnyörtelen Istenben, övé lesz az utolsó szó. Megszabadulunk a félelemtől, megkönnyülnek terheink, nyitottá válik szemünk és fülünk mások terhei iránt, és fel tudjuk számolni a szüklátóköröséget. Elsötétítené, elködösí-

tené és elhomályosítaná az evangéliumot az, ha ezt összekevernénk a törvénnyel, vagyis a külső világi rendeletekkel, vagy éppenséggel azzal egyenlővé tenénk. A társadalmi változások nem mindig szolgálják Isten országát, még ha oly szükségesnek is tekinthetők a keresztényi igazságérzet alapján.

Luthertól azt kell megtanulnunk, hogy a keresztényi szabadság „a lelkiismeret és a lélek szabadsága”. Ha Lutherral, az ő szellemében lelkünk egyszer eljutott ebbe az állapotba, akkor az evangélium által hirdetett felszabadult, szabad keresztény ember mindent meg tud tenni a „világi élet” területén azért, hogy minden ember elnyerje külső szabadságát, emberi méltóságát, hogy tudjon békében és igazságban együttélni.

(Dr. Andreas Rössler stuttgarti evangélikus lelkész, az ökumenikus ügyek referense, az IARF teológiai bizottságának elnöke.)

Fordította: Vadady Vera
Dr. Andreas Rössler

TEMPLOMJAVÍTÁS HÓDMEZŐVÁSÁRHELYT

ILLYÉS GYULA MEGHALT

Az Unitárius Élet 1982. 5. számában ismertetett helyreállítási munkálatokat tovább folytattuk.

Az imaterem és a lelkészi lakás belső felújítása most már befejezéshez közeledik. Az imatermet hófehérre meszelték, a lelkészi lakást újrafestették. Az ajtókat, ablakokat fehér olajfestéssel látták el. A fürdőszoba vízvezetékhalozatát és felszerelését kicseréltük, a helyiséget kicsempéztünk. A pince elkorhadt ajtaját újjal pótoltuk, a lejárat lépcsőzetét felújítottuk. A templom és a parókia udvarán-kertjében évtizedeken át felgyűlt 35 m³ anyagot elszállítottuk.

A lelkészi lakás felújításával biztosítva van az érkező lelkész új otthona, az imaterem felújításával a téli istentiszteletek megtartásához a fűthető helyiség. A lelkészi lakás fűtésének biztosítását gázbevezetéssel oldottuk meg.

Az erősen megrongálódott parókia és imaterem külső falainak felújítására az Egyházi Főhatóságtól rendelkezésünkre bocsátott 100 000,— Ft kölcsön nyújtott pénzügyi fedezetet. Az építési anyagok és a közterület-használati engedély beszerzése után a kisiparos múlt év okt. 9-én hozzáfogott a parókia külső homlokzatának felújításához. Sokszáz négyzetméteren végeztünk el a régi vakolat leverését s újjal pótlását, cementlábazat készítését, köpörözését. Ezzel egyidejűleg sor került a párkányszegély felújítására új bádoglemezzel, vízárkok kiképzésével.

A 70 éves már-már elpusztult főbejárati kaput újjal pótoltuk.

Az Állami Egyházügyi Hivatal 50 000 forintos templomfelújítási segélyéből s a svájci egyházi segélyszervezet 133 000,— Ft adományából megkezdtük a templom és a torony homlokzatának részbeni felújítását (korábban már írtunk arról, hogy a templom belső felújítása befejeződött). Ennek eredményeként a templom bejárati homlokzatán 153 m² területen vakolatleveréssel, va-

kolással, javítással és natur köpörözéssel teljes felújítást végeztünk. Az egész templomon körben cementvakolással új lábazat készült 175 m²-en, sarkok, élek és zugok kiképzésével. A templom fekvőcsatornája alatti 24 falüreget belülről, a padlás felől elfalaztuk, hogy a galambok és egyéb madarak ne lephessék el a padlásteret. Ezzel egyidőben, még a tél elején, a templom csatornahálózatának tisztítását s az őszi nagytakarítást minden épületen elvégeztettük.

A templom felújítására még rendelkezésünkre álló pénzből a főbejárati melletti két kis mellékterem felújítását kívánjuk megoldani. A templom és a torony külső felújítására, pénzügyi fedezet hiányában, most még nem gondolhatunk. A templom és torony külső falfelületeiről lehullott a vakolat, melyet 70 évvel ezelőtt raktak rá, a téglák néznek szembe a nappal, s szenvedik az eső, szél, hó okozta viszontagságokat.

Reméljük, hogy püspökünk és főgondnokunk közbenjárására további segélyek és adományok érkeznek, s a felújítást tovább folytathatjuk. Reméljük, hogy híveink, szerte az országban tovább segítenek adományaikkal, mint eddig tették. Isten áldja meg mindazokat, akik e törekvésünkben támogattak.

Dr. Erdős Mihály
gondnok

Názáreti mesterünk tanítása szerint a kereszténység lényege nem egyéb, mint tiszta erkölcsiséggel párosult, mélységes hit. Végeredményében tehát: önzetlen Isten- és emberszeretet.

Alapvető dogmája — a hívő lélek mélyén gyökerező igazság: van Isten, s ez az Isten egyetlenegy.

Theodore PARKER

Az egész magyarság búcsúzott Illyés Gyulától 1983. április 22-én, határon túliak és itthoniak egyaránt. Gazdag lelke, vész-, bajtálló optimizmusa, tiszta embersége egy végpusztulással fenyegető korszak végzős katasztrófái és embertelenségei között vallotta meg hitét, az emberiség jövőjében, fajtája életerejében és nagyrahivatottságában.

A nemzetiszínű frázisok országában a „puszták néperől” írt fájdalmas tényeket, a jobbítás szándékával. „Petőfiben” a szabadság apostolát láttatta meg, követendő útnak ábrázolva. Nemzethalált káráló minivatesek között, még üszkösödő romok háttérével vallja: „...Bizom a magyar nép erejében, bizonyos vagyok abban, hogy ez a nemzet nem romlása, hanem épülése felé halad, bármilyen problémák érték is...” Csodálatosan szerette fajtáját, olyan anyira, hogy népén keresztül szeretni és becsülni tudott minden más népet és értékelt minden más kultúrát. Magyarságán keresztül tudott emberivé válni. E csodában Bartók Bélának és Kodály Zoltánnak lett próféta társa.

A határontúlról érkezett búcsúztató, Sütő András gondolataival emlékezzünk rá: „Megújult szülőföldjén járva szívserkentő metaforát küldött az ő népének: Magyarországra végre történelmi szélárnyékba jutott, a bizonyítás, az új értékrementés idejét éli.” Szász János

Magyar—vatikáni megbeszélések

Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke, a rendszeres kétoldalú kapcsolatok keretében március 21—26. között Rómában megbeszélést folytatott Agostino Casaroli bíboros államtitkárral és a Vatikán más vezető képviselőivel. A találkozón a két felet kölcsönösen érdeklő kérdésekről tárgyaltak.

„Mondják, hogy ha 100 000 unitárius univerzalista tollat ragadna és leírná alapvető vallási meggyőződését, a hitnek százezer-féle megnyilvánulása tárulna fel. Csodálatos! Próbáljuk meg!”

Ezekkel a szavakkal kezdi David B. Parke főszerkesztő „Credo” c. írását az Unitárius Univerzalista Világ — Egyesült Államokban megjelenő — folyóiratának vezércikkében.

Felhívja olvasóit és rajtuk keresztül mindazokat, akik részt kívánnak venni ebben a „vállalkozásban”, hogy írják le legmélyebb vallásos meggyőződésük néhány ismérvét. A közlések formáját teljes mértékben a résztvevőkre bízta. Ahogy írja: „Hagyjátok folyni a szavakat”. Nem szükséges, hogy jól kigondolt, hosszú mondatok vagy kifejezések nehezítsék az őszinte önvallomásokat. A cikkíró néhány szóban említést tesz arról is, hogy ez idáig az ilyen megnyilatkozások többnyire ima vagy meditációk formáját öltötték, melyekben az imádkozó egyáltalán nem előre megtervezett mondatokban gondolkozott.

Az egyetlen követelmény, hogy hitéről írt vallomását mindenki a saját nyelvi kifejezésének segítségével közölje. Így írjon azokról az erőkről, melyek megtartották őt életének útján.

A múlt lelki tapasztalatainak összefoglalása jó kiindulópont lehet egy új, remélt hit felfedezéséhez vezető úton — állapítja meg D. B. Parke. (Utal arra is, hogy építő teológiai munka kezdődhet ilyen ígéretes helyzetben.)

Ezután áttér felhívásának gyakorlati hasznosságára. Véleménye szerint legmélyebb vallási bizonyosságaink és bizonytalanságaink kimondása, közlése jobban képessé tesz minket arra, hogy meghalljuk a másokét is. Kevesebbet ítélkezünk, és többet hallgatunk majd. Lehetővé válik, hogy a fiatalok és a gyermekek önkifejezésére is odafigyeljünk.

A felhívás közzétételének van egy másik oka is — írja a szerző. Folyamatban van ugyanis az Unitárius Univerzalista Szövetség (UUA) alapelveinek és céljainak újrafogalmazása. A kiküldött bizottság új alapszabályzatot fog előterjeszteni az 1983-as Vancouver-i, majd ennek végső változatát az 1984-es Columbus (Ohio) városában megtartandó közgyűlésre. Addig is, gyülekezeti vitákra készült kézikönyveket juttatnak el minden Unitárius Univerzalista gyülekezetbe. Ezek a kézikönyvek alapelveket és célokat tartalmaznak. A lelkészeknek jelentést kell tenniük — bizonyos határidőre — a gyülekezetekben lefolytatott széles körű viták eredményéről.

D. B. Parke ezután kifejti, hogy az egész mozgalom csak akkor lehet eredményes, ha sikerül aktivizálni a hívőket, és az egész vita nem pusztán szervezeti és intézményesített szövetségi belüggé szűkül le. Ennek a felhívásnak csak akkor lesz értelme, ha gyülekezeti és felekezeti vitákon alapul. Ha világossá válik, hogy egy ilyen — a gyülekezeti függetlenségen és egyéni szabadságon alapuló — mozgalomban ez nem lehetséges másként.

A felhívás igazi jelentősége — véleményem szerint — az utóbbi sorokban van. A szerző láthatóan arra törekszik, hogy a világi személyek ilyen nagymértékű bevonásával előbbé tegye az egyházi tevékenységet. A hívőkből kiinduló gyakorlati tapasztalatok, a realitások alapozzák meg a közösségi munkát! — kívánja és igényli. Utolsó mondataiban így utal erre:

„Ugyan milyen szilárdabb alapja lehet közöttünk egy »új szövetségnek«, mint 100 000 unitárius univerzalista csendes, kereső, gyöttrődő, vallásos bizonyágtétele? Mert komoly, és felszabadító érzés legmélyebb meggyőződésünk szavakba foglalása. Az első lépés bennünk van. Együtt tesszük meg. — Credo. Hiszek.”

Orbók Attila

Száz éve született Supka Géza

Egy egész ország emlékezett meg születésének évfordulójáról.

A rádió, a sajtó, kül- és belföldi tudományos szaklapok, tanulmányokban ismertették működését. A Főváros megkoszorúzta lakóházán levő emléktábláját. Mindenhol kiemelik sokrétű érdeklődését, színes és alkotó szellemét. Mindenki a saját szakterületén bizonyítja érdemeinek elismerését. 1883. ápr. 8-án született Budapesten. Életrajzából kitűnik, hogy családja eredete a 16. sz.-ig visszavezethető. Anyai ágon Kazinczy Ferencnek, a reformpolitikus és műfordító Lukács Móricnak és Eötvös Józsefnek is rokona volt. Szellemi aktivitását közvetlenül édesapjától örökölte, aki közel 90 éves korában is még 3–4 nyelven tanított.

Budapesttől Párizson át Grácig látogatja az egyetemeket, míg végül Kolozsvárott végez. Megismerjük a fiatal régész sok reményt ígérő nemzeti múzeumi munkásságát, majd az élet viharai folytán emigrációját és rehabilitálását. Az eredeti pálya megszakad és átkerül a sajtó, a könyvészet, az irodalom és az egész kultúrtörténet sodrába, — miközben szeretett családja számára a mindennapi kenyér előteremtésén küzd.

Az egész képhez úgy tudnánk hozzájárulni, ha szemünkön keresztül

mutatjuk be Supka Géza „emberségét.”

Hitt egy „szellemi erőben”, amely jelenti a jóság, a szépség, az igazság és a szabadság tökéletes egységét. Hitt abban, hogy mindezt a „szerelem emberségén” keresztül lehet megközelíteni. Végtelen szabadság-szeretetét egyetlen korlát irányíthatta: a „lelkismeret”. Így tudta csak elképzelni „dogmamentes hitét”, felfogását az élet minden területén. S mennyire „toleráns” volt a tőle idegen, ellentétes véleményekkel szemben, ugyanakkor viszont saját felfogását — még alkalmatlan időkben is — sírig, bátran vallotta! Szerette az ifjúságot, amelyhez lélekben még fehér fejjel is igen közel állott. Szinte észrevétlenül sugározta át egyéniségét, lényét, ízlését, tudását, etikai felfogását nemcsak gyermekeibe, de minden fiatalba, aki csak közelébe kerülhetett.

Küzdelmes életében, nehéz történelmi időkben sok sérelem érte, ilyenkor a muzsika vigasztalta. Képes volt azonban másokat is vigasztalni, ha zongorához ült, vagy hegedűt vett kezébe.

Magyarsága nem magyarkodás volt, hanem törekvéseiben nyilvánult az meg. Ez az érzés vezette már ifjú korában is, amikor eredeti szakmájában a magyarság eredetét,

illetőleg a keletről való motívum-vándorlást kutatta. A népvándorláskori régész kutatás magyarországi iskoláját ő alapozta meg. Úgy vélte, hogy az egész európai kultúrát Magyarország páratlan és egyedülálló népvándorláskori leletei új és eredeti színnel gazdagíthatják.

Amikor pedig a könyvészet lett a mestersége, akkor az irodalom népszerűsítésével, a Literatura című folyóiratával tett szolgálatot hazánkban. A magyar kultúra terjesztését szolgálta akkor is, amikor ötletével megteremtette a „Könyvnap”-ot, mely népszerű mozgalommá vált.

1956. máj. 25-én halt meg Supka Géza, akit temetésén Filep Imre püspöki helynökünk úgy búcsúztattott, hogy a legnagyobb „unitárius szellemek” közé sorolta.

Kaplayné Schey Ilona

Petőfi Rádió

unitárius vallásos félórát közvetítenek június 26-án, és augusztus 28-án, vasárnap reggel 7 órai kezdettel.

A PÁTRIARKA LEVELE

A közelmúltban az Orosz Orthodox egyház pátriárkája, PIMEN, nyílt levelet intézett az Amerikai Egyesült Államok elnökéhez a leszerelés és a béke megőrzése érdekében. — Lapunk terjedelme, valamint a kéthónaponkénti megjelenés miatt utólag részleteket közlünk belőle, mert ezek a mi életünket, és az egész világ életét érintő kérdésekről szólnak.

„Keserőséggel és bánattal a szívemben olvasom az Ön harcias felhívásait — írja PIMEN —, amelyek a gyűlölet és az ellenségeskedés magvát hintik el hazám ellen, és veszélyeztetik a békét az egész világon. Ezek a felhívások annál is inkább bűnösök, mert a keresztény erkölcs köntösébe bújtatják őket.

Nem nekem illene emlékeztetnem Önt, Elnök Úr, az Isten egyik legnagyobb parancsolatára: — Ne ölj! — Ez az a parancsolat, amely ott kell hogy legyen minden valódi keresztény szívében.

Benne rejlik az evangéliumi tanítás magasztos értelme, emberszeretete. Éppen e parancsot követve jutunk mi el azon áldott korba, amelyet Ésaiás jövendölt, midőn a népek fegyvereiből kapákat készítenek és dárdákból metszőkéseket, és a nép népre kardot nem emel, és hadakozást többé nem tanul...”

„...Nehéz időköt élünk, amikor az emberek és az államok közötti ellenségeskedést és viszályt, a nyomort, az éhínséget, a betegségeket sok országban még nem győzték le. Az emberi géniusz által létrehozott tökéletes gépek és eszközök segédelmükre lehetnek az embereknek, hogy megszabaduljanak mindezekről a nyavalyáktól és nyomorúságtól. De ezen gépek és eszközök egyúttal képesek arra is, hogy véget vessenek az egész emberi nemnek. Ezért oly nagy ma minden államférfi felelőssége, különösen pedig a nagyhatalmak vezetői, akiktől sok vonatkozásban függ az, hogy az életet és a jót, vagy a halált és a gondot választják-e népeiknek és az egész emberiségnek. Felelős-

ség a tetteikért is, és a szavaikért is, miként erre tanít bennünket Krisztus...”

„Igen, szavunk is tett...”

„A Szovjetunió hatalmas és sokarcú ország, ahol a különböző vallású emberek és a nemhívók teljes egyetértésben élnek, tisztelettel vannak mindenki azon joga iránt, hogy az alkotmány által garantált lelkiismereti szabadságát gyakorolja. A mi Orosz Orthodox Egyházunk arra készül, hogy néhány év múlva ünnepélyesen megemlékezzen ezeréves fennállásáról. Üdvözítő küldetését az egyházi kánonok és hagyományok szerint végzi, és az állami intézmények nem avatkoznak bele az életébe. Ugyanígy teljesíti küldetését a többi keresztény egyház is, a Grúz Orthodox Egyház, az Örmény Apostoli Egyház, a Római Katolikus Egyház, az Evangélikus—Lutheránus, a Baptista, a Metodista és más egyházak, valamint a mohamedánok és buddhisták lelkeszi hivatalai és az izraelita közösségek...”

Amikor Moszkva és Egész Oroszország Pátriárkája, PIMEN leveléből lapunk hasábjain idézünk, tesszük ezt azzal a tudattal, hogy a levélben felsorolt egyházak mellett a mi Unitárius Egyházunkat a pátriárka csak azért nem sorolta fel, mert a Szovjetunióban nem él unitárius vallási közösség. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy a többi egyházak mellé felsorakozva ne mondhatnánk el mi is: *a pátriárka levelével egyetértünk, az abban foglaltakat magunkénak valljuk.* Ilyenkor mindég, a karácsonyi ünneptől távol eső napokban is visszhangot nyer a lelkünkben az angyali üdvözet: „...e földön békesség, és az emberek között jó akarat.” — Jézus ezért született, ezért élt és ezért halt meg. Helyünk sem lehet máshol Isten teremtett világában, mint a békességre törekvő jóakaratú emberek között.

Huszi János

DR. N. NIWANO IARF ELNÖK LÁTOGATÁSA PIMEN PÁTRIÁRKÁNÁL

Dr. N. Niwano az IARF elnöke todox egyház más vezetői fogadták, egyetértének a leszerelés és az atomháború mindenáron való elkerülése kérdéseiben. látogatást tett Moszkvában, ahol került a sor. Ennek rendjén mindkét egyházfő kifejezte azt, hogy

Szász János: Dávid Ferenc

Eszme- és irodalomtörténetünk régi adóssága Dávid Ferenc életművének monografikus feldolgozása. A magyarországi Unitárius Egyház kiadásában megjelent kis kötet sem vállalkozik erre a feladatra. De örömmel olvastuk Ferencz József bevezetőjében, hogy Szász János Dávid monográfiája előkészületben van. Megjelenéséig meg kell elégednünk a korábbi magyar nyelvű szakirodalom rövid összefoglalásával. A Dávid életrajz és a mindig újító egykori püspök teológiai tételeinek népszerű bemutatása azonban már érzékelteti, hogy a további kutatások előtt milyen feladatok állnak. Ez utóbbiak egy része megtárgyalásra került az MTA Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz Munkacsoportja rendezésében tartott 1979. évi siklósi nemzetközi konferencián (*Antitrinitarianism in the Second Half of the 16th Century*. Eds.: Robert Dán—Antal Pirnát. Bp., — Leiden 1982. 352 p.), és az azóta megjelent hazai és külföldi szakirodalomban.

Dávid Ferenc antitrinitárius korszaka már több mint egy évszázada a tudományos kutatás centrumában van. Kevesebb szó esett viszont a püspök lutheránus és kálvinista előéletéről, és talán még ezeknél hiányosabbak ismereteink életművének korabeli és XVII. századi utóéletéről, európai fogadtatásáról és cáfolatairól. Pedig ez utóbbi, túlnöve a Dávid-filológián, az erdélyi teológiai szabadgondolkodás külföldi visszhangjának kereteit is vázolná. Ebben a témakörben már beszámolhatunk periferikus előmunkálatokról. R. W. Richgelsnek Robertus Belarminus „Dis-

putationes etc.” 1586—1593 között megjelent művének bibliometrikus vizsgálata arra enged következtetni, hogy a jezsuita polemikuskok e tankönyve legkeményebb ellenfélnek Dávid Ferencet tartotta. Belarminus a Jézusról szóló fejezetekben 140 alkalommal említi, vagy idézi — természetesen elmarasztaló éllel — a püspököt. A keresztység szentségével kapcsolatos fejezetben 37 esetben cáfolja Dávidot. Összehasonlításként csak annyit, hogy a korabeli antitrinitáriusok közül Blandrata 13-szor szerepel, Palaeologus 3 alkalommal szerzett jogot az elmarasztalásra, és a klasszikusnak tekinthető Michael Servet ugyancsak 3 esetben vívta ki a jezsuita szerzők ellenérzését. (R. W. Richgels: *The Pattern of Controversy in a Counter-reformation. Classic: The controversies of Robert Bellarmine, in: The Sixteenth Century Journal*. XI./1980/pp. 3—15.) Nyilvánvaló, hogy a jezsuiták számára készített érvrendszer szinte áttekinthetetlen mennyiségű és felmérhetetlen minőségű további irodalmi, vagy élőszóban elhangzó Dávid cáfolatot inspirálhatott. Talán nem lenne érdektelen e nyomon tovább haladva felderíteni a negatív és az esetleg még rejtett pozitív hivatkozásokot.

Szász János rövid lélegzetű munkája, takarékos fogalmazásban közérthető módon enged bepillantást a XVI. századi európai eszmetörténet egy fejezetébe. Egyúttal pedig feladataikra figyelmezteti a kutatókat.

Dán Róbert

A gonosz szolga

Mt 18,21—35

Ma már ez a szó, hogy „szolga” a világnak ezen a részén — szerencsére — nem sokat jelent. A történelmi fejlődés során megszűnt a szolgaság formája. De mivel a példázatban nem is a szolga, hanem a megbocsátás a kulcsszó, így számotokra sem lesz távoli.

Jézus a közérthetőség kedvéért a feltett kérdésekre szemléltető történetekben válaszolt. Mikor Péter nevű tanítványa megkérdezte tőle, hogy embertársainknak, akik vétkeznek ellenünk, hányszor kell megbocsátani, Jézus a következőket mondta el.

Volt egyszer egy király, aki el akart számolni szolgálóival. Az egyik, aki hatalmas összeggel volt adósa urának, könyörögni kezdett, s a király elengedte adósságát. Ez az ember örömmel ment hazafelé, mikor az úton megpillantotta egy ismerősét, aki egy kis pénzzel tartozott neki. Mikor meglátta, szörnyű harag öntötte el, s az ismerős hiába kérlelte, hogy „majd később megadom”, a gonosz szolga nem engedte el a tartozást, és börtönbe záratta.

A király is meghallotta a történetet, magához hívatta a gonosz szolgát, s kérdőre vonta: „Nem kellett volna neked is megkönyörülnöd embertársadon, amint én is megkönyörültem rajtad?”

A példázat végkicsengése, hogy szüntelenül a megbocsátás gyakorlásában kell élnünk. Ha nem szívből

bocsátunk meg felebarátainknak, akkor hogy várhatjuk el, hogy Isten megbocsásson nekünk?

Nemrégiben egy gyermek Biblia-órán is, a Nagy Ignác utcában, előkerült a gonosz szolga, s vele együtt a megbocsátás kérdése. Az ott levő unitárius kistestvéreitek is úgy vélték a beszélgetés során, hogy mindig meg kell bocsátani. Noha az igazsághoz tartozik, voltak, akik azt gondolták, hogy a szülő szigorú kell legyen, s nem bocsáthat meg örökké gyermekének. S aztán a megbocsátástól eljutottunk a mások meg-, vagy elítéléséhez. Míg Ágika meg nem fogalmazta mindannyiunknak, hogy nincs jogunk másokat elítélni, míg magunkba nem szállítunk; s minden esetben meg kell próbálni a megbocsátást. Embertársaink élete fölött pedig nem rendelkezhetünk.

Jézus embertársainkhoz való viszonyunkban Isten szeretetéből indul ki. A megbocsátás készsége nélkülözhetetlen egymás közti viszonyunkban, gyakorlása nélkül a békeség nem tartható fenn.

Sz. I.

Jó Isten, édes Atyánk! Számunkra Te vagy a szeretet fő forrása. Adj erőt szívünkbe a megbocsátásra, valahányszor felebarátaink megbánó szeretettel közelnek hozzánk. Ámen.

Szász János: Dávid Ferenc

A Református Élet 1983. március 13-i számában dr. Finta István felelős szerkesztő írja:

A MAGYARORSZÁGI Unitárius Egyház kiadásában megjelent Szász János által írott könyvecske Dávid Ferencről. Dr. Ferencz József unitárius püspök bevezetőjéből idézzük az Egyetemi Nyomda szépséges füzetéből. „Dávid Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház mártírhalált halt első püspöke, saját hitvallása szerint azok közé tartozott..., akik az eltemetett igazságnak a sötétből való előhozásán fáradoznak... Dávid Ferenc most kiadott műve 1568 elején jelent meg, mint az első latin nyelvű nemzetközi unitárius kiadvány.”

„Dávid Ferenc sokmindent megpróbált élete folyamán; amit jónak talált, azt mindhaláláig megtartotta.”

„Egyike az erdélyi kultúrtörténet jelentős személyiségeinek, akinek számottevő része volt a 425 évvel ezelőtt alapított kolozsvári unitárius kollégium megszervezésében.”

Idézet a műből: Az egyre mélyülő ellentétek között (Dávid Ferenc) a lelkiismereti szabadság szeretet- evangéliumát hirdeti, majd gyakorlatban is élve a szabadsággal, a vallásos fejlődés létjogosultságát bizonyítja. Mikor pedig a külső reakció tilalomfát állított az elé az út elé, megvolt erkölcsi bátorsága, hogy mártíromsággal is bizonyítsa igazságát.

Szerintünk élvezettel és haszonnal olvashatja el minden hívünk az Unitárius Egyház jelzett kiadványát azzal a hittel, hogy jobb nekünk az a testvéri viszony, amely jelenleg a református-unitárius egyház között fennáll.

— a — n

BARTÓK BÉLA ANGLIÁBAN

Az angol unitáriusok Oxfordban ápr. első hetében tartott évi rendes közgyűlésén főgondnokunk képviselte egyházunkat. Felszólalásában az 1860-as időkig visszanyúló rendszeres kapcsolatokra utalva elmondta, hogy ő maga most már hetedízben képviseli egyházunkat ezen a testvéri találkozón. Köszöntötte az új elnököt, Arthur Longot, a Manchester városában működő unitárius teológiai főiskola dékánját, és meghívta Roy Smith angol unitárius egyházi vezetőt, hogy vegyen részt 1983. okt. 15—16. napjain tartandó zsinatunkon. Smith úr a meghívást köszönettel elfogadta.

Az 1900-ban Bostonban megalakult szabadelvű egyházi szervezet, melynek alapítói között a magyar unitarizmus képviselője is jelen volt dr. Boros György akkori teológiai tanár személyében, az unitárius és szabadelvű keresztény egyházak mellett, kezdettől fogva helyet adott a nem keresztény egyházi csoportoknak. Így a megalakulás óta részt vesz e szervezet munkájában a hindu Brahma Samaj egyház, melynek legismertebb képviselője a Nobel-díjjal kitüntetett író-költő, Rabindranath Tagore volt.

A világszervezet márc. 16—19. napjain Frankfurtban tartott évi tanácsülésén részt vett püspökünk is, aki 1972 óta tagja e kormányzó szervnek. A tokiói 1984. júl. utolsó hetében kezdődő kongresszus előkészítése mellett a tanácsülés újra hitet tett a leszerelés és az atomfegyvermentes emberi élet gondolata mellett, és minden háborús törekvéssel szembeni tiltakozását eljuttatta az ENSZ főtitkárához, dr. J. Olson lelkész, az IARF nem kormányzati képviselője útján.

TOKIÓBAN TARTJÁK AZ IARF KÖVETKEZŐ KONGRESSZUSÁT

VÁRKONYI IMRE MEGHALT

Életének 67. évében több mint négy évtizedes papi szolgálata után elhalt dr. Várkonyi Imre prépost kanonok, az Actio Catholica 25 éven át szolgált országos igazgatója, aki egyben az Új Ember, a Vigilia és a Theologia c. katolikus sajtóorgániumok felelős kiadója volt. Több cikluson át országgyűlési képviselő. Legutóbb 1974-ben a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntették ki.

Melegszívű embert, az egyházak közötti ökumenizmus gondolatának őszinte harcosát, egyházunk jó barátját gyászoljuk. Temetésén az egyházi szolgálatot dr. Ijjas József érsek végezte. Egyházunkat dr. Ferencz József püspök, dr. Kiss József főgondnokhelyettes és Huszti János közügyigazgató képviselték.

A megnyesett fa kizöldül

Fenti címmel mutatta be a Magyar Televízió máj. 18-án dr. Lékai László bíboros, esztergomi érsekről készített portréfilmjét. A bemutató előtt az Állami Egyházügyi Hivatal és a Magyar Televízió a portréfilmet meghívott közönség előtt is leforgatta.

Dr. Halák László szerkesztő bevezetőjében megállapította, hogy a forgatás során megismerték a bíboros életútját, és ezzel párhuzamosan a római katolikus egyház és az állam viszonyának alakulását. Ez a viszony alapvetően harmonikus, mivel mindkét részről őszintén érvényesül az együttműködés szándéka. A műsorból azonban az is kiderül, hogy milyen megoldásra váró feladatokat kell még elrendezni, illetve milyen elvi korlátai vannak az együttműködésnek.

A film készítői — rendező Bohó Róbert, operatőr Szilágyi Virgil — a kertjében ülő bíborossal beszélgetnek, s közben megjelennek képek a magyar katolikus egyház életéből, nemzetközi kapcsolataiból.

Örvendetes, hogy e portréfilm elkészült, és minden bizsonnyal társadalmi oldalról még sok észrevétel kerül majd nyilvánosságra. Minden nem kerülhetett be a 60 percbe, de amit bemutattak, az építő szándékú, és az állam és az egyház közötti jó kapcsolat bizonyítéka.

Az előzetes bemutatón protestáns részből dr. Finta István és lapunk főszerkesztője tette meg észrevételeit.

A világos és meggyőző egyházi beszédet élvezettel hallgatom. De fülembe cseng az apostoli szózat, hogy ne csak hallgatói legyünk Isten igéjének, hanem egyúttal megtartói is.

Benjamin FRANKLIN

A REMÉNYSÉG ÚTJÁN

Az IARF frankfurti ülésére készülődve, az észak-írországi szabad-
elvű protestánsok új tanácstagja, Sheila J. McMillan, a belfasti lelkes felesége, az alábbi gondolatokat írta! Így jutott el hozzánk is, melynek német szövege a Schweizerisches Reformiertes Volksblatt (szerkesztője a körünkben is járt Peter Niederstein taminsi lelkész) hasábjain jelent meg.

Manapság szinte lehetetlen az én hazámban, Észak-Írországból szomorúság és elkeseredés nélkül élni. Tegnap hagytam el otthonomat egy újabb terrorhullám közepette: csak bombák és halál. Gyakran megkérdem saját magamtól, hogy én, az egyén, mit tehetek, hogy hazámban, az én világomban ismét béke legyen.

Gondolataim körülölelték az IARF tagedyházaiban élő testvéreimet, azt a kis csoportot, melynek ereje állandóan gyarapodóban van, s melynek egyetlen célja a türelem gondolatának szorgalmazása, hogy egymást jobban megértsük, és békét hozunk ennek a világnak. Akár el is pusztíthatnánk magunkat bombáinkkal, hiszen irigység, egoizmus és értelmetlen cselekedetek gyengítik sorainkat.

Azután eszembe jutottak William Barkley gondolatai, aki arra figyelmeztet, hogyha állandóan egy cél felé törekszünk, és soha sem fásztanunk el a nehézségek, akkor nagy célokat érhetünk el.

Glasgowban, egyik egyetemi előadásában Lord Kelvin rámutatott arra, hogy kis erőnek is nagy hatásuk lehet a tömegekre. Az előadótérben egy hatalmas fémdarabot mintegy 200 kg súlyút függesztettek

fel a tetőre. A fémdarab mozdulatlanul állt. Az előadó mellett egy nagy kosárban papírgolyók álltak, és a tudós egymás után dobálta a papírgolyókkal a fémdarabot. Eleinte semmi sem történt, azután lassan elkezdett a fém reszketni, később lassan mozgásba jött és egyre nagyobbodó ívben kezdett kilengeni. Mindez csak apró papírgolyókkal történő „bombázás” eredménye volt.

A kicsi is hatással lehet a nagyobbra, csak erős akarattal kell cselekedni. Az állandóan ismétlődő és újrakezdett cselekvéseknek végül is hatása van.

Az ószövetségben Zakariás próféta-nál olvastuk: „Akik csúfolták a kicsiny kezdeteket... megszégyenülnek” (Zak 4,10).

Ezt az igazságot fedezem fel mindennapi munkámban. Szociális munkás vagyok egy kórházban Belfast hadizónájának a közepén. Az orvos megállapítja a beteg diagnózisát, a nővérek gondoskodnak a beteg ellátásáról, a különböző gyógyszerek is megteszik a magukét, és én foglalkozom a betegek lelki és szociális problémáival.

És így mindnyájan, egy-egy kis darabban hozzájárulunk a beteg gyógyulásához, hogy újra teljes értékű tagja lehessen társadalmunknak. Mert keresztény etikai felfogásom szerint nem elég gyógyítani, hanem az embert a társadalomba is vissza kell vezetni.

Amikor az IARF arra figyelmeztet, hogy egyformán gondolkodjunk, nem akar minket uniformizálni, hanem arra biztat, hogy a világban a türelem útján küzdjünk a testvériség megvalósulásáért. Ez a béke felé vezető reménység útja. Indulj meg az úton, és élj hited szerint!

Magyarra fordította:

Ferenczné Nagy Magda

A Süddeutsche Zeitung főszerkesztőjének előadása

Dr. Hans Heigert, a müncheni Süddeutsche Zeitung főszerkesztője, szerdán a Hazafias Népfrent Országos Tanácsának székházában az Országos Béketanács vezetőinek és aktivistáinak egy csoportja előtt előadást tartott a nyugat-német béke-mozgalmak helyzetéről és perspektíváiról. A találkozáson, amelyet vita követett, több, a hazai béke-mozgalmakban aktívan részt vállaló újságíró is jelen volt.

Egyházi lapunkat dr. Ferencz József főszerkesztő képviselte, aki kérdést is intézett az előadóhoz.

Luther leszármazottai

A genfi ökumenikus sajtószemle ad hírt az alábbiakról:

Luther egyik leszármazottját keresztelték meg legutóbb a München-Losbach-i Szentlélek Templomban. A megkeresztelt, Maximilian Martin Wolf, Luther ötödik gyermekének, Paul Luthernek az utódja.

Luthernak napjainkban nincsen nevét viselő, egyenes leszármazottja, s Maximilian Martin Wolf csak „leányágon” lehet a tizennegyedik generációs utódja. — A világban különben nyolcszáz leszármazottja él Luthernek, akik három fiának és három leányának a családjából valók. (epd)

A jó Isten mindnyájunkat felruházott valamelyes tehetséggel az alkotó munkára. Azt a munkát, amit mi végzünk, helyettünk senki el nem végezheti.

Ralph W. EMERSON

(Az Élet és Irodalom-ban megjelent cikk rövid ismertetése) 1982. dec. 24.

A cikk írója — *Márványi György* — elmondja, hogy tizenhárom évvel ezelőtt az Egyesült Államok Novato nevű városkájában részt vett, az öt vendéglátó családdal együtt, az unitárius istentiszteleten. Amikor megérkeztek, már mintegy kétszázan voltak együtt. Zsoltárokat énekeltek, majd a lelkész lépett az emelvényre — írja —, s felolvasta a 140. Zsoltár 2. és 3. versét: „Szabadíts meg engem Uram, a gonosz ember-től; a zsarnok férfitől védj meg engemet! Akik gonoszt gondolnak szívökben, és minden nap háborút kezdenek”. A hozzá fűzött gondolatai után a lelkész csendes meditációra szólította fel híveit, akik nem sokkal később egymás után emelkedtek szólásra s lelkiismeretükre hallgatván előadták, hogy az emberi tisztesség, a humánus, az erkölcs nevében tiltakoznak a kormányzat háborús politikája ellen, s azoknak zaklatása ellen, akik kiállnak meggyőződésükért. „Meghökkenem a szenvedélytől, amely szavaikból áradt, s attól a készségtől, ahogyan az egyszerű hívők erkölcsi problémává fogalmazták át a kormányzat politikai cselekedeteit, és megfordítva, politikai cselekvési szándékként szoltak a saját erkölcsi gondjaikról, amit rögtön tettekbe is váltottak... tiltakozó levelet írtak a terület kongresszusí képviselőjének, szenátorának, vagy éppen az Elnöknek” — fűzi hozzá a maga véleményét a cikk írója.

A cikk írója helyesen látja, hogy abban az időben — a vietnami háború idejéről van szó — az említett unitárius gyülekezet s általában az amerikai protestáns gyülekezetek magatartása a háború és a béke kérdésében nagyon pozitív volt. Akkor katolikus részről csak Berrigan atya és fivére álltak feladatuk magaslatán.

Nagy változás tapasztalható ma — 1982 végéről van szó — az amerikai katolikus egyházban. „A hatvanas évek végén — mondja maga Berrigan — magányosan kerültünk a börtönbe, most azonban a püspökeink a

mi oldalunkon vannak és szabadlábra helyezésünkért a jezsuiták teszik le az óvadékot”. A püspöki kar pásztorlevelének tervezete az atomháborút elítéli: „...az atomhatalmak kezében levő pusztító erő már Isten szuverenitását fenyegeti a világ felett, melyet Ő hozott létre. Mi elpusztíthatjuk azt, amit Ő alkotott”. A pásztorlevel-tervezet elítéli a nukleáris fegyverek — Amerika által propagált — elsőként való alkalmazását, s értékeli azt a szovjet nyilatkozatot, mely szerint a Szovjetunió sohasem fog elsőként nukleáris fegyvert használni.

Ez annál is inkább komoly előre-lépés, mert ime a katolikus egyház eltávolodott az ún. „igazságos háború” ágostoni és szenttamási felfogásától. Az „omnicidium”, a mindenek kiirtásának problémájával bátran szembe néznek s azt mondják, nincs olyan igazság, amely elbírná száz- és százmilliók kiirtását.

A kereszténység első századainak erőszakmentes hagyományait kezdik életre kelteni Amerika-szerte, a keresztény híveknek olyan magatartását, amely noha régi elv, de új köntösben és tartalommal egyre jobban terjed, s ez biztató jelenség.

Ennek a magatartásnak széles körű hatékonyságát mutatja az az amerikai kormányzati intézkedés, mely arról ad hírt, hogy az Elnök tanácsadója nyílt levelet írt a püspököknek, melyben hosszan kifejti, hogy a kormány célja „teljesen azonos” a püspökökével. Továbbá az is, hogy egy nyugalmazott tábornokot titokban Rómába küldték, hogy a pápát meggyőzzék eddigi véleménye megváltoztatásának szükségességéről az atomháború kérdésében. Ez a meggyőzés azonban ezideig eredménytelen maradt.

Márványi György végül így fejezi be cikkét: „Ne add meg, Uram, amit a gonosz kíván — szólt tizenhárom évvel ezelőtt a novatói unitárius gyülekezet lelkésze —, rossz szándékát ne segítsd elő, mert felfuvalkodik”. Amen.

„És békesség minden jóakarátú embernek.”

A cikket ismertette: **Bence Márton**

Nadler Herbert a Fővárosi Allatkert egykori főigazgatója, születésének századik évfordulóján, leánya **Balászné Nadler Aitz** 1000 forintot adományozott az Unitárius Élet javára. Egykori kedves hívőkre szeretettel emlékezünk.

Agoston József tb. presbiter és felesége húsvétra üdvözlőt küldött az Unitárius Eletnek. Örömkönnel adtak kifejezést, hogy előrehaladott koruk ellenére is, mely megakadályozza őt és feleségét a templomlátogatásban, a rádió közvetített unitárius vallásos felőrákat alkalmuk van hallgatni.

A Magyar Hírek 1982. április 2-4 számában **Szent-Iványi Iona** tollából ismertetés jelent meg „Az IDL Budapesten” címen, melyben ismerteti a Lutheránus Világszövetség Magyarországon német nyelven dr. **Gottfried Mierau** szerkesztésében megjelenő sajtószemléjét.

A Magyar Hírek „Kínesei Kalendáriuma” 1982-ra is gazdag tartalommal jelent meg. Ez az évkönyv a külföldön élő magyarságot tájékoztatja hazánk elmúlt évi eseményeiről, köztük ismertette a legfontosabb egyházi eseményeket is.

A Stuttgartban működő biblíatársulat 1982-re vonatkozó adatait közli. Eddig összesen 1763 nyelvre fordították le a Bibliát, illetve annak egyes részeit. 1982-ben 32 új fordítás látott napvilágot.

A teljes Biblia eddig 279, az új testamentum további 551 nyelven jelent meg. Az elmúlt évben a legtöbb új fordítás Afrikában, ottani bennszülött nyelveken jelent meg.

Körösi Csoma Sándor emlékbizottság alakult **Sarlós István** elnöklése alatt. 1984 áprilisában ünnepli a világ Körösi Csoma Sándor születésének 200. évfordulóját. Körösi Csoma Sándor sírját néhány évvel ezelőtt dr. **Harrington Donald** amerikai unitárius lelkész és nemrég elhalt felesége, **Szánthó Vilma** is meglátogatták, és ott elhelyezték piros-fehér-zöld szalaggal díszített emlékeskürcukat.

Bartók Béla arcképe került az új ezer forintos bankjegyekre.

„Mit kell tudni Magyarországról?” címen a **Kössuth Kiadó** gondozásában megjelent kötetben a társadalmi szervezetek „Egyházak és hitfelekezetek” c. fejezetében **Bugar Péter**, az Allami Egyházügyi Hivatal főosztályvezetője ismerteti a hazai, így unitárius egyházunkat is.

Néhai dr. Zsákó Andor emlékére, fia 300 Ft-ot adományozott az Unitárius Eletnek. Köszönjük.

„Új otthonban a Ráday-gyűjtemény” c. ügyes riport jelent meg dr. **Tóth Károly** református püspök sajtótájékoztatója nyomán **Szent-Iványi Iona** tollából az Esti Hírlap 1983. apr. 27-1 számában.

Józan Miklós püspök „Aratás” c. kötetének Szilánkok címen kigyűjtött idézetei közül lapunk jelen és következő számaiban oldaltároló idézeteket közlünk.

Szervátiusz Tibor szoborkiállítását láthattuk kora tavasszal a Nemzeti Galériában. Felesége révén is, aki a neves unitárius **Ürmösy** családból származik, örömmel figyeltük munkásságát és mostani kiállítását. Nem sokkal e kiállítás előtt csodálta meg a látogatók nagy száma **Szervátiusz Jenő**, az apa, szobortárlatát a Vigadó Galériában. A két **Szervátiusz** szobrászművész faragta meg fából 1963-ban a kolozsvári unitárius templom úrasztalát az Egyház négyes-éves alapításának évfordulója tiszteletére.

Dr. Sztankóczy Zoltán 1000 forintot küldött édesapja emlékére az Unitárius Élet javára. Példamutató áldozatkészségét köszönjük.

A „Nimród” c. szemle 1983. évi májusi számában **Nadler Herbert** születése századik évfordulója tiszteletére emlékszámot adtak ki, melyben leánya, **Balászné**

Nadler Alice „Apámról” c. emlékezett meg néhai édesapjáról.

VARGA BÉLA PÜSPÖK

Egyházi beszédei

A Keresztény Magvető 1982. évi 2. számában öt egyházi beszédet közölnek néhai dr. **Varga Béla** püspökünktől, aki 1938—1941. közötti években töltötte be e tiszteletet. Az öt beszéd dr. **Varga Béla** gazdag gondolatait tükrözi.

Istent csak úgy nyerhetjük meg, ha készek vagyunk a mulandó élet örömeiről lemondani.

James MARTINEAU

Hírek

Pethő István lelkész — ny. püspöki helynök elhalálozásának ötödik évfordulóján kegyelettel emlékezünk évtizedeken át végzett érdemes munkásságára.

Györfi István ny. teológiai tanár, lelkész elhunyt tizedik évfordulóján szeretettel emlékezünk életének későbbi szakaszában, 1947-től haláláig Budapesten végzett egyházi szolgálataira. Fiatal éveiben kolozsvári lelkészként és teológiai tanárként szerzett érdemeket.

Kelemen Miklós szegedi lelkész hível szeretettel emlékeztek meg lelkészüik 25. éves lelkészi szolgálatának évfordulóján a gyülekezetben végzett szép szolgálatairól. Püspökünk levelében köszöntötte az évforduló alkalmából.

Dr. Szalay Pálné, akinek Juditka nevű leánya szorgalmas résztvevője a gyermekistentiszteleteknek, 500 forintot adományozott az Unitárius Elet javára. Köszönjük.

Dr. Koncz Sándor, a sárospataki református teológia egykori professzora elhunyt.

Apostol András, a Magyar Hírek fő-szerkesztő-helyettese váratlanul elhunyt.

Külföldi hírek

A Keresztény Magvető 1982. évi 2. számában közölték dr. Bodor Andrásnak, a kollégium egykori igazgatójának, korábban a kolozsvári Korunkban is megjelent tanulmányát: „Négyszázhuszonöt éves a Kolozsvári Brassai Sámuel Középiskola.” Örömmel olvastuk, hogy e számban lapunkból vették át a Békeimádságot és dr. Nívano beszédének kivonatát, melyet az ENSZ leszerelési ülésén tartott. A Keresztény Magvetőre bárki előfizethet a Posta Központi Hírlap Iroda külföldi előfizetési osztályánál, Budapest VII., Lövölde tér 7. szám alatt.

Sámi Iona Magda életének 76. évében hosszas szenvedés után február 13-án Angliában elhunyt. Anglián temetésén a szolgálatot 13. Butler anglián unitárius lelkész végezte. Gyermekét és unokát úgy határozták, hogy hamvait Budapestre szállítják, és itt édesanyja, özv. Sámi Lászlóné, született Ferencz Iona sírjában a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra.

Lőrinczy Gergely nyugalmazott unitárius lelkész, aki hosszú évtizedeken át a külközségi és a désfalvi gyülekezetekben szolgált, 75 éves korában súlyos betegség után elhalt. A dicsőszentmártoni unitárius templomban Fazakas Endre lelkész és dr. Kovács Lajos püspök búcsúztatták. A haranglábi unitárius temetőben helyezték örök nyugalomra.

Végh Kálmán, a kolozsvári gyülekezet egykori presbitere, baleset következtében 74 éves korában elhalt. Szabó Dezső lelkész végezte a temetési szolgálatot.

Dr. Lőrinczy Mihály volt teológiai tanár, szindi lelkész nyugalomba vonult. Kibúcsúzóján Benedek Sándor esperes és dr. Kovács Lajos püspök méltatták érdemes munkásságát. Emlékeztések maradnak öszövétségi és egyháztörténeti előadásai. Kár, hogy az utóbbiak közül csak kevés jelent meg nyomtatásban.

A Licht der Heimat címmel Németországban megjelenő szemlében ismertést közölnek arról, hogy Luther Márton két erdélyi városba is írt levelet. Az egyiket válaszként Mathias Ramser nagyszombati lelkész levelére 1543-ban. Egy másik levelet Luther Brassából kapott. Ezt 1544-ben írta és küldte Wittenbergbe a jól ismert Honterus, és arra Luther hosszasan válaszolt, levelét Johannes Honterusnak, az Or „magyar evangélistájának és az ő kedves testvérének” címezve.

A Freie Religion 1983. évi 4. számának szerkesztőségi cikkében Eckhart Pilick lelkész, szerkesztő, aki egy évig Chicagóban az unitárius teológiai fakultáson tanult, s megismerkedett Kiss Alpár ott tanuló erdélyi lelkésszel, ahogy írja: egy magyarral, aki a romániai unitárius egyház papja, és aki egy beszélgetés alkalmával ismertette vele egyháza hitelveit.

435 évvel ezelőtt erdélyi földön első ízben Brassóban jelent meg Luther Márton 1529-ben írt Kis Katekizmusa. A kiadás munkája Honterus János érdeme volt, aki halála előtt egy évvel 1548-ban rendezte sajtó alá ezt az érdemes munkát. Eredetijét ma a nagyszombati Bruckenthal Múzeum kincsei között őrzik.

Arthur J. Long angol unitárius lelkész, teológiai professzort választották meg az áprilisi közgyűlésen az angol unitárius egyház elnökévé az 1983/84. évi ciklusra. Szeretettel köszöntjük feleségével együtt;

már több alkalommal jártak hazánkban is.

Dr. Kovács Lajos püspök — a korábbi betegsége miatt megszakított — püspöki vizsgálatokat a kerestúr-udvarhelyi egyházközségben máj. 26-ával folytatta, és jún. 7-én fejezte be.

Jobbágyfalván ápr. 17-én iktatta be új tisztébe Szén Sándor volt kolozsvári s. lelkészt dr. Kovács Lajos püspök. Az új lelkész egyben az utóbbi időben meggyarapodott lélekszámú Nyárádszeredát is pásztorolja, ahol a római katolikusoktól bérelt imaházban tart istentiszteleteket. Húsvétkor 80-an vettek úrvacsorát.

Dr. Donald Harrington ny. New York-i lelkész két unokája kíséretében hazánkba és Romániába látogatott. Sepsiszentgyörgyön édesanyja sírjába helyezték el felesége, Szánthó Vilma hamvait a városi temetőben.

Az IARF rendezésében sorra kerülő svájci teológiai konferencián júl. 3-9. napjain meghívottként részt vesz dr. Ferencz József püspök, aki felszólalásában a korlátozott ökumenizmusról fog beszélni.

100 éves a nagyjaitai emléktábla

Nagyajta legjelentősebb Kriza-emléke az a fekete márványból készült emléktábla, melyet még a régi (eredeti) szülőháza helyezett el száz éve, 1882. július 30-án. A régi szülőház a mai unitárius parókia mögötti kertben volt. A nagyon öreg ajtaiak még emlékeznek is rá. Az emléktábla költségeit a „kolozsvári főtanodai ifjúság, a tordai és a székelkeresztúri gimnázium” állotta. Az ünnepségen Jakab Elek jeles történészünk tartotta az emlékbeszédet, a fiatal Bened Elek pedig Kriza János érdemeire emlékezett. Íme a táblán levő négysoros versszakasz:

„Itt született, innen pattant ki a
szellemi szikra,
Mely a KRIZA nevet fénnel övedzi
körül.
Mint költő gyűjté Székelyföld
emlékvirágját...
Népdal a nép ajkán, dalban a
dalnok is él.”

E sorokat Nagy Lajos (1828—1910) kolozsvári tanár írta, ki maga is Kriza-munkatárs volt. A márványtábla Lórentz Ferenc kolozsvári szobrász munkája.

Kisgyörgy Z.)

(A Keresztény Magvetőtől átvéve.)

LAPZÁRTA UTÁN:

A vendiákok találkozója máj. 8-án, vasárnap de. istentisztelettel vette kezdetét, melyen Szász János, Bencze Márton, Huszti János lelkészek és dr. Ferencz József püspök szolgáltak. Az ifjúsági énekkar Szent-Iványi Iona vezetésével énekszámokat adott elő.

A közebeden, melyet több mint száz résztvevő részére Huszti Jánosné egyházi tanácsos, tiszteletes asszony készített munkatársaival együtt. Huszti János szöveg a távolmaradotokról, az időközben elhunytokról és dr. Erdős Mihály hódmezővásárhelyi gondnok köszönte meg a vendiákoknak a vásárhelyi templom renoválására tett ajándékait.

Kolozsvárt nagy részvét mellett kísérték ki a házsongárdi temetőbe özv. dr. Kiss Elekné főtisztelendő asszonyt, az 1971-ben elhalt püspök özvegyét. A szolgálatot dr. Kovács Lajos püspök és dr. Szabó Árpád teológiai tanár végezték.

Palatka Zoltán dr. kandidátus, ny. főállatorvos hosszú mongóliai útjáról hazatérve a vendiáktalálkozón vett először részt újra gyülekeztünk munkájában családjával együtt. 1000 Ft-ot ajándékozott a budapesti gyülekezetnek. Köszönjük.

A pünkösdi konfirmáció alkalmával 10 gyermek állta körül az úrasztalát és felelt a Huszti János lelkész által feltett kérdésekre, majd családja tagjaival együtt járult az első úrvacsorához. A konfirmándusok közt volt özv. Filep Imréné főtisztelendő asszony 4 unokája is.

Bencze Márton lelkész júl. 1-én tölti be budapesti lelkészi szolgálatának negyvenedik évfordulóját. Szeretettel köszöntjük családjával együtt.

Dr. Erdős Mihály hódmezővásárhelyi gondnokunk szívével váratlanul kórházba került. Mielőbbi teljes felgyógyulásáért imádkozunk.

Dr. Koncz Boldizsár, ősi unitárius nemzetség leszármazója, 58 éves korában váratlanul elhunyt.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos
a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő:
Dr. Ferencz József
Felelős kiadó:
Huszti János

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055
Táv.: 113-094

Szerkeszti a szerkesztő bizottság
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető
bármely postahivatalnál, a Posta hírlap-
üzleteiben és a Postai Központi Hírlap
Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József
nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautal-
ványon, valamint átutalással a KHI
215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámára.

Évi előfizetési díj 54,- forint
Külföldre évi 63,- forint

INDEX: 25.842

Egyetemi Nyomda — 83.1202 Budapest, 1983
Felelős vezető: Sümegi Zoltán igazgató
HU ISSN 0133-1272